

Честита Седмица на гората! 6 - 12 април 2026 г.

Редовни
Снимка: Йордан ДАМЯНОВ

Българска

Издание
на Съюза
на лесовъдите
в България

ГОРА

ISSN 1312-7055

Брой 2 (106), год. XXIII, март 2026 г., София 1303, ул. "Антим I" №17

www.bulgarian-foresters.org

e-mail: bggora@abv.bg

Общото събрание на Съюза на лесовъдите в България с ясна позиция и загриженост за решаване на проблемите на горското стопанство у нас

На 12 март в София се състоя заседание на Общото събрание (ОС) на СЛБ. От избраните 42 делегати в залата присъстваха 26 и петима се включиха онлайн. Така с кворум от 31 делегати ОС обсъди и прие решения по най-важните въпроси на горското стопанство у нас. С особена загриженост бяха обсъдени възможни решения на задълбочаващата се криза на пазара на дървесина и тежкото финансово състояние на ДГП, в едно от които държавата чрез републиканския бюджет да финансира дейностите по възстановяване на опожарените горски площи, да се финансират някои от публичните функции на горите, които се поддържат от ДГП досега за сметка на приходите от продажба на дървесина. Бе даден мандат на ръководството да проведе срещи с представители на всички политически партии в новото Народно събрание и да представи позицията на СЛБ, приета през 2009 г. и потвърдена отново на това заседание – за самостоятелност и единство на горското ведомство, включително с предприятията от дървообработващата и мебелната индустрия. Тази позиция на СЛБ е известна и е представена на първото заседание на Работната група за промени в Закона за горите през 2023 г., подкрепена е от почти всички присъстващи в частта за самостоятелност и единство на горското ведомство. ОС прие текст на позицията (*публикува се отделно, както и на интернет страницата на СЛБ*), който отразява актуалната обстановка в горското стопанство, задълбочаващата се криза на пазара на дървесина, предстоящата вълна на кадрови промени, ограничаването (уж по екологични, но по-скоро по политически причини) на дейността на „Кроношпан“ АД – Велико Търново, както и на някои от другите средни и големи преработватели на дървесина.

ОС обсъди и прие – предложения с решение на УС отчет за дейността на СЛБ и отчет за изпълнение на бюджета за 2025 година. Сериозно бе обсъдено и прието предложението за бюджет за 2026 година. Поставиха се редица въпроси с разплащанията в условията на Евронзоната. В съответствие с изискванията на чл. 18, ал. 1, т. 10 от Устава на СЛБ Общото събрание взе следните решения:

1. Утвърди размера на годишния членски внос за работещи – 12 (дванадесет) евро, от които 6 евро се превеждат по сметката на СЛБ, а другите остават на разположение на дружеството. За лесовъди-ветерани, членове на СЛБ, членският внос да е 2 (две) евро годишно, от които 1 (едно) евро се превежда в сметката на СЛБ, а другото остава на разположение на дружеството.

2. Утвърди размера на годишния абонамент за в. „Българска гора“ – 65 (шестдесет и пет) евро, с ДДС.

3. Утвърди размера на месечните хонорари на секретаря на СЛБ, на администратора на сайта и на счетоводителя на СЛБ.

ОС обсъди и подкрепи единодушно идеята за възстановяване, задължително от камък, върху съществуващия фундамент, на бюст-паметника на Васил Попов в Борисовата градина в София. Във връзка с това обявява кампанията за доброволни дарения на средства сред членовете на СЛБ, както и сред лесовъдската колегия, за набиране на необходимите средства (от 15 000 до 20 000 евро, в зависимост от технологията, според първоначални проучвания). Обявата е публикувана на стр. 4, както и на сайта на СЛБ.

Да се поднови и публикува на страницата на СЛБ списък на регистрираните лесовъди, членове на СЛБ. Ръководството на СЛБ да предприеме действия за учредяване на националната браншова организация в сектор „Горско стопанство“, като се защити позицията на СЛБ, представителите в организациите за управление да имат тегло, пропорционално на броя на членовете.

Ново количество значки на СЛБ няма да се произвежда. Членската карта в хартиен формат вече е отживяла времето си, както и пластиката с чип. Ще се потърси възможност да се въведе единен регистър на членовете и с QR код на мобилния телефон ще се удостоверява членството и платения членски внос.

ОС разгледа въпроса с констатираното в доклада за дейността за 2025 г. недобро организационно състояние на СЛБ. Всички регионални съвети (РС), особено София, Ловеч, Берковица и Стара Загора, представители на които не участват в заседанията на УС, да актуализират съставите си (РС се състои от председателите на дружествата в региона), да се съберат заедно с досегашните членове и да изберат председател и секретар.

Бяха приети подадени заявления за напускане на състава на Управителния съвет – инж. Сашка Иванова, Смолян; инж. Севдалина Димитрова – ДПП „Витоша“, но РС не предложи нови кандидатури за промени в УС на СЛБ.

Ръководството на СЛБ постави много остро забавянето и вероятно подценяването на въпроса с номинациите за наградата „Лесовъд на годината‘2025“ и помоли дейността да бъде активизирана и да се приключи в срок.

Инж. Николай Василев е новият зам.-министър на земеделието и храните

На 23 февруари служебният министър на земеделието и храните Иван Христанов представи новите заместник-министри. Сред тях е инж. Николай Василев, в чиято компетенция ще бъде и горският сектор.

Роден е на 05.04.1978 г. във Варна. Завършва Математическа гимназия в Ямбол през 1997 г. и ЛТУ, магистърска степен по специалността „Лесоползване и икономика на горското стопанство“, през 2003 година.

В централното горско управление работи от 2003 до 2022 г. последователно като млади, старши и главен експерт, началник-отдел. През 2023 г. преминава на работа в МЗХ, където работата му е свързана със стратегическото планиране, науката в горския сектор, европейската координация и разработването, управлението и отчитането на проекти, финансирани от ЕС. Специализирал в Испания и Китай. Автор на редица публикации, засягащи горската политика и проектите с външно финансиране.

Член на СЛБ, носител на приза „За значителен принос за популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“ за 2023 година.

ЛТУ посрещна Тервел Замфиров

Родната земя и неговата Алма матер - Лесотехническият университет, на 18 февруари посрещна с хляб и сол и под звъците на гайда бронзовия медалист от Зимната олимпиада в Милано/Кортина Тервел Замфиров, студент от Факултет „Ветеринарна медицина“.

Ректорът на ЛТУ доц. д-р Христо Михайлов поздрави младия спортен талант и отличен студент Тервел, подчертавайки гордостта на преподавателския и студентския колектив на Университета от постигнатия от него висок успех на Олимпиадата. На празничното заседание на Академичния съвет на Тервел бе връчен „Ключ на Университета“, който символизира отворените врати на знанието. Младият талант получи и специално изработена за него творба, вдъхновена от триумфалното му спускане в Кортина д'Ампецо. Председателят на Студентския съвет на ЛТУ Слави Дичев, от своя страна, връчи на колежата си специален плакет.

СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ОБЯВА

Общото събрание на СЛБ на свое заседание от 12.03.2026 г. взе решение за обявяване на дарителска кампания за възстановяване на бюст-паметника на лесовъда Васил Попов в Борисовата градина в София.

Необходимите средства (от 15 000 до 20 000 евро в зависимост от технологията) са непосилни за бюджета на СЛБ.

Банковата сметка:

**СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ
В БЪЛГАРИЯ
БАНКА ДСК
IBAN BG90STSA 9300 0010 1175 10**

Дарение за възстановяване на бюст паметника на Васил Попов в Борисовата градина в София.

За повече информация при секретаря на СЛБ инж. Любен Желев – 0885841628.

Информация

На заседание на Националния съвет по горите министърът на земеделието и храните представи вижданията си за действия в сектора

На 10 март в Големия колегиум на МЗХ е проведено заседание на Националния съвет по горите (създаден със Заповед № РД 49-32/05.03.2026 г. на министъра на земеделието и храните). На заседанието Съюзът бе представен от проф. д-р Иван Палигоров – председател, и инж. Деян Стойнев – зам.-председател, на СЛБ.

Заседанието бе открито от министъра Иван Христанов, който обяви, че си дава сметка за тежкото положение в горския сектор и за неотложните действия, които трябва да се предприемат във визията на Правителството и МЗХ, за да може освен подготовката на изборите да стартира процесът на реформа, която да подпомогне дейността и спасяването на горските предприятия.

Заседанието на Съвета бе ръководено от инж. Николай Василев – зам.-министър и председател на Националния съвет. Основен акцент в работата ще бъде борбата с корупцията, като специален екип на МЗХ работи по подготовка на електронна система за подаване и проверка на сигналите за корупция. Друг приоритет ще бъдат мерките за повишаване на прозрачността и изсветляването на сектора, за което се разчита на по-активно участие на основните заинтересовани страни, представени в състава и формиращи дейността на Съвета.

Инж. Росен Райчев – зам. изпълнителен директор на ИАГ, представи състоянието на горското стопанство у нас и краткосрочни мерки в горския сектор. Отчете, че състоянието на горите и гор-

ското стопанство до преди 2 години се подобрява по всички показатели, след което настъпва спад, белязан със стагнация на пазара и криза в потреблението, съпроводена със закриване на MONDI Papers, ограничаване на дейността на „Свилоса“ АД, „Кроношпан – България“ и другите големи преработватели.

Инж. Елена Крижан – отдел „Държавни горски предприятия“ на МЗХ, представи данни за състоянието на ползването и продажбите на дървесина. Тя посочи, че цените през 2021 - 2023 г. са стабилни, след което има негативен тренд на намаляване с повече от 16%. Това води до криза в приходите, което определя намаляване на заплатите, като в горския сектор те са най-ниски в сравнение с другите сектори и отрасли. Още през 2025 г. са предприети конкретни краткосрочни стъпки за стабилизиране на сектора – анализ на състоянието, мерки за ограничаване на разходите и оптимизиране на числеността на пенсионерите. Променена е заповедта за

намаляване на вноските за ползване на дървесина, потърсени са възможности за финансиране на ДГП от бюджета за осигуряване на обществените функции на горите, но засега няма решение по този въпрос. Изготвени са детайлни планове за управление на предприятията през 2026 г. и са калкулирани стойностите на публичните функции и те ще бъдат предложени, за да бъдат заложени в бюджета за 2026 г. За да се заплащат тези дейности, трябва да има промяна в Закона за горите, подготвена и внесена в Министерския съвет. Проектите за изменения на наредби за работните заплати са подготвени и са предложени за одобрение. Подготвено е предложение за актуализиране на цените на страничните ползвания и екосистемните ползи от горите. Извършена е оценка и механизъм за приважване в действие на глава 15 от Закона за горите, осъществяване на стойността на всички наеми, както и други стойностни показатели, което се предава като инициатива на управителните съвети на ДГП. Анализът показва, че приходите

над 35% се повишават от разпродажба на активи, оптимизиране на персонала и доброволен отказ от надбавки и други допълнения към заплатите. Търсене на външно финансиране за горските дейности. Потърсен е баланс между икономическите, екологичните и социалните функции на горите и се налага последваща оценка на прилагането на горското законодателство.

Инж. Василев представи и някои от действията, които имат по-дългосрочна перспектива и възможности за развитие, като се приемат някои документи – Ревизия на Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България, с визия за проблемите, които ще трябва да се решат в дългосрочен план. Затова е необходимо да се актуализира съставът на Работната група, което бе прието единодушно.

На следващо място е обсъждане на участието на сектора в Националната стратегия за биоикономиката, което е нова, надсекторна програма, за което трябва да се създаде работна група. Сред действията е и развитие на предприетите дейности и разширяване на обхвата на Национална програма за горска педагогика, за да имаме нови приятели на горите.

Необходимо е да се стартира диалог за национални браншови организации, като идеята е да се формират 2 национални представителни браншови организации – горско стопанство и горска промишленост.

За належаща реформа в сектора освен анализ на състоянието

следва да се изготви задание за промяна на горското законодателство, на основата на анализа на проблемите в горското стопанство, като се ползва опитът от 2009 г., с финансирането от Световната банка.

Обсъждат се някои предложения за подобряване на дейността в сектора за временното правителство, като преразглеждане на заповедта (Заповед № РД-49-196/21.05.2021 г. на министъра на земеделието, храните и горите за спазване на режими и ограничения при провеждането на сечи в държавни горски територии) за горите във фаза на старост – над 110 000 ха, обявени за постоянни. Може би трябва да се ангажират научните среди и обосновано и аргументирано да предложи и преразгледа заповед.

Прието бе да се състави Работна група на МЗХ с научната общност, да се състави план за възстановяването на природата (Национален план за възстановяване на природата по чл. 14 от Регламент (ЕС) 2024/1991 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2024 г. относно възстановяването на природата и за изменение на Регламент (ЕС) 2022/869) и да се поднови дейността по възстановяването на природата до 2050 година. Тук може да се търси финансиране за стопанисване на горите, трансформация на културите, възстановяване на ползащитните пояси и т.н., като се потърси дългосрочна визия как искаме да изглеждат горите и как да се постигне това.

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ

СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ДО
ПОЛИТИЧЕСКА
ПАРТИЯ/КОАЛИЦИЯ

ПОЗИЦИЯ

НА
СЪЮЗА НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Относно: необходимост от реформиране на горския сектор в България

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Съюзът на лесовъдите в България (СЛБ) е правоприменник на Дружеството на българските лесовъди, основано през 1909 г., продължител на благородните традиции в опазването и възпроизводството на Българската гора и член на Съюза на европейските лесовъди. Като строго професионална организация, обединяваща над 3700 членове от около 7000-ата лесовъдска колегия с висше образование, стопанисваща горските територии на България, заемащи над 37% от площта на страната, СЛБ изразява експертно становище по всички въпроси, които засягат стопанисването и опазването на горите на България и развитието на съвременно горско стопанство, като същевременно полага максимални усилия за подобряване на състоянието на българските гори.

Като отчитаме, че горите на Република България:

- са национален капитал, който създава годишно над 15 млн. м³ дървесина, около 6 - 8 млн. м³, от която се добива за промишлено потребление в строителството или за преработка на крайни продукти – мебели, дограма, хартия, и картони, фасонирани дървени материали и др;
- създават директно или индиректно заетост на над 100 000 работещи в горското и ловното стопанство, дърводобива, дървообработването, мебелната и целулозно-хартиената промишленост и устойчиво с родни ресурси произвеждат около 5% от БВП на страната;
- имат значение за отоплението на над 1 млн. домакинства през зимата;
- са среда за формиране на над 80% от прясната вода в страната;
- над 85% са обществена (държавна и общинска) собственост;
- са основен погълтател на въглероден диоксид и основен фактор за справяне с последствията от промените в климата.

Съюзът на лесовъдите в България, като отчита натрупания национален опит и традиции, предлага на политическите партии в България да обрънат внимание върху някои основни аспекти в управлението на горския сектор, с оглед създаване на условия за излизане от кризата и подобряване състоянието на българските гори и горския сектор:

1. Да не се предприемат промени, включително кадрови, основани на ренаншизъм, защото те ще доведат до ново политическо противопоставяне. Да се предприеме постепенна

структурно-административна и институционална реформа, особено в управлението на държавните гори, възстановяване на единството на ведомството, изпльняващо дейности по управление, контрол и стопанисване на горите у нас, независимо от това дали същото ще е структура в състава на МЗХГ, или ще се отдели в самостоятелно горско ведомство на пряко подчинение на Министерския съвет. Единството на ведомството или самостоятелното ведомство е необходимо задължително да сччитава в себе си като най-важна държавна функция – формирането и осъществяването на политиката в областта на горското и ловното стопанство, дърводобива, дървообработването, мебелната и целулозно-хартиената промишленост, както и управлението на дейностите по възпроизводство и стопанисване на горите, при осигуряване на баланс от икономически, екологични и социални продукти, както и функции и услуги от държавните гори за задоволяване на обществените потребности в дългосрочен аспект.

2. Да се преустанови порочният начин на функциониране и финансиране на системата, създаден с реформата с приетия през 2011 г. нов Закон за горите. Осъществяването на общественополезните дейности и функции на горското стопанство като: залесяване, опазване, отглеждане на горите, борбата с ерозията, лесозащита, ловно стопанската дейност в държавните ловни стопанства, охраната на лова и дивечта, строителството на горските пътища, горската инвентаризация, поддържането на биоразнообразието, изпълнението на поддържащи и/или възстановителни дейности в защитените територии и др., следва да бъде приоритет и трябва да бъде преустановена зависимостта им изцяло от изпълнението на добива и продажбата на добитата дървесина от държавните гори. Последните затруднения с реализацията на средната, дребната дървесина и дървата налагат част от общественополезните публичните функции и дейности да бъде обвързана с финансиране от държавния бюджет, а останалата част от издръжката на системата, свързана със стопанските дейности по ползване на ресурси, да се самофинансира от дейностите в държавните горски територии.

3. Да се възстанови практиката за ръководители в горското ведомство и неговите подразделения да бъдат назначавани доказани професионалисти, със съответен за длъжността стаж по специалността, признати от лесовъдската колегия с безспорни управленски качества, морал и авторитет. Нещо повече, трябва да се оптимизира броят на заетите, особено в централните управления на ДГП, както и в съответните териториални подразделения.

4. Усъвършенстване на системата за образование, квалификация и преквалификация на заетите, с особен акцент на техниците-лесовъди, независимо на каква позиция са. Обособяване на единна система за набиране, развитие и задържане на качествени и образовани специалисти в системата – промяна в категорията на труд за служителите, допълнително заплащане за прослужено време върху основното месечно възнаграждение за всяка година стаж, осигуряване на пари за храна, облекло.

5. Отделяне на средства и стартиране на процеса за извършване на първа национална горска инвентаризация и усъ-

вършенстване на инвентаризацията и планирането в горите, независимо от собствеността. Развитие на системата на горско планиране и въвлчване на заинтересованите страни във формулирането и осъществяването на горската политика на местно и национално ниво.

6. Развитие и усъвършенстване на прозрачността в горското стопанство. Откриване на достъпа до системата за информация за горите – обвързване на данните за горите в ГИС, в която всяка информация е обектно привързана и може да бъде достъпна през различни електронни устройства – компютър, лаптоп, таблет, мобилен телефон. Непрекъснато усъвършенстване на единната информационна система и улесняване на достъпа до информация на гражданите за дейността на централното горско ведомство и осъществяването дейности в държавните горски територии, включително относно договорите за продажба на дървесина и реализацията на сортименти дървесина по ценоразпис. Развитие на web-базираните системи и приложения, обвързаност на дейностите в горските територии с географските информационни системи, проверка в реално време на постъпили сигнали.

7. Създаване на обществени консултативни съвети към всяко нивоработещи на управление – община, област, район за планиране и национално ниво, включващи в състава си представители на всички заинтересовани страни, с възможности да се обсъждат всички проблеми по управлението и стопанисването на горите, което да допринесе за възстановяване на доверието на обществото към лесовъдската колегия.

8. Разработване на дългосрочни и финансово осигурени програми за екологично образование – създаване и развитие на образователни центрове, на примера на оборудването на подвижните центрове по „Горската педагогика“, като основна цел и приоритет е обучението на обществото от най-ранна детска възраст, като се възпитават любов и отговорно отношение към природата и в частност към българските гори.

9. Актуализиране, доразработване и приемане на Национална стратегия за развитие на горите в България и на Стратегически план за развитието на горите в България, базирани на новите политики и стратегически документи на ниво ЕС и България.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Предвид особено важността на горите в Европа, подчертана в Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. и Стратегията на ЕС за горите до 2030 г. – неразделна част от Европейския зелен пакт, Ви призоваваме да обрънете сериозно внимание върху състоянието на българските гори. Тази отговорна задача изисква въпросите за развитието на горското стопанство у нас да се поставят на най-високо държавно ниво, т.е. в Правителството на България, което в най-пълна степен би се осъществило чрез самостоятелно горско ведомство, с регионални структури и териториални звена – държавни горски и ловни стопанства, разбира се, в новите икономически условия и реалности в България.

С УВАЖЕНИЕ,
СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ
ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПРОФ. Д-Р ИВАН ПАЛИГОРОВ

125 г. лесоустройство в България

В полза на българските гори, лесовъдството и горските ресурси

През тази година българското лесоустройство ще отбележи своя 125-годишен юбилей.

Устройването на горите е творческа дейност, която прилича на работата на художник, който първо подготвя платното и боите, за да нарисова своя шедевър.

Така и лесоустроителят старателно преглежда горската карта, прилежно прибира молив, висотомер, клупа и други принадлежности в своята раница и потегля към обекта за планиране на горскостопанските дейности. Работата по създаване на този горски шедевър – горскостопанския план, който трябва да даде основната насока за стопанисване на насажденията за дълъг период от време, изисква време и усилия. Резултатът от тази дейност се вижда след години, а може би и от следващите поколения.

Откъде започва всичко? През далечната 1880 г. границите на всички държавни и обществени гори започват да се описват с наредба. С „Правилника за прилагане на Закона за горите“ през 1884 г. навлизат „провизионните стопански планове“, които включват предвиджания не само за сечта, но и за горските култури, пъгичката, промеждутъчните и второстепенните ползвания и други.

Любопитен факт е, че начало на картографиране на горски територии в България поставя 27-годишния тогава лесовъд инж. Константин Байкушев, който изработва собственооръчно през 1894 г. в качеството му на горски инспектор в някогашния Татар-Пазарджишки окръг карта в мащаб 1: 42 000.

Едва 45 години по-късно след нея е издадена и първата държавна горска карта на България. В продължение само на няколко години младият и високообразован инж. Байкушев написва и издава 3 книги – „Лесовъдство“ част I, 1889 г., смятана за първата книга по лесовъдство в България; „Нашите гори“, 1892 г., и „Т. Пазарджишки окръг в горско отношение“, 1895 г., с известната цветна карта към нея, изготвена през 1894 година.

Няколко години по-късно, през 1901, е създадено и първото Държавно бюро по уредба и измерване на горите в София. Правоприемник на това бюро е днешното „Агроресурсен проект“ ЕООД. След социално-икономическите промени в края на миналия век се появяват и други дружества, осъществяващи дейността по лесоустройството.

Основната и най-важна цел на лесоустройството е чрез проектиране на основни лесовъдски дейности да се постигне устойчиво развитие на горското стопанство,

опазване на биологичното разнообразие и постигане на постоянство и равномерност на ползването на горските ресурси.

Първата задача на лесоустройството е чрез инвентаризация на горските ресурси да се проучат природните и икономическите условия, здравословното състояние и екологичната среда на всички горски територии, външните и вътрешните фактори, оказващи влияние върху комплексното и устойчивото използване и възпроизводство на горските ресурси, като се посочат начините за тяхното максимално оползотворяване.

Активните дейности по лесоустройство, обхващащи територията на цялата страна, започват след издаването на Инструкцията от 1954 г., последвана от инструкциите от 1975 и 1994 г. и наредбите от 2006 и 2015 година.

ЛЕСОУСТРОИТЕЛЯТ ТВОРЕЦ

Искам следващите мои думи да бъдат по-скоро за хората, които се занимават с тази професия – лесоустройство. Навремето имаше един български роман – „Няма нищо по-хубаво от лошото време“, и с извинение към автора, бих вмъкнал „таксаторско време“. Няма слънце, няма дъжд, няма сняг, няма кал и прах. Нарамил раницата, с папка, молив и гума в ръка, рокач и комплект четки и бои, броди из горите българският лесоустроител.

Само човек, който поне веднъж не се е поливал с блажна боя, когато не са го засипвали водни пороци, когато не са го духали планински ветрове и не са го гонили мъглини по планините, не може да разбере романтиката на тази професия.

Колко са хората, които упражняват тази професия? Една шепа, може би толкова, колкото са юбилейните години. Повеќе мъже, но и немалко жени, понякога и цели семейства заедно с децата. Всички те с грижа да установят колко и каква е българската гора. Млада или стара, достъпна или недостъпна, здрава или болна, слаба или величествена. Всички тези хора кръстосват България надлъж и нашир, за да дадат своя професионален съвет за устойчивото развитие на горите.

Разбира се винаги, като във всяка една област от човешкия живот, ще се намерят хора, които да ни хулят, но, уважаеми колеги лесоустроители, ние можем с достойнство да отвърнем на това с работата, която вършим, със знанията, които сме придобили, и с плодовете на нашия труд, които предоставяме на цялата лесовъдска гилдия.

За много хора, а и за жалост и за част от горската колегия, нашата работа се възприема като измер-

ване на височини и диаметри и определяне на обемите на гората. Но не е така. Който умее правилно да чете зад написаните от нас думи и числа, ще открие това, което трябва да се направи за развитието на горското стопанство, а ако щете – и за промишлеността в страната. Ние определяме стопанското деление на гората, нормата на ползване, осигуряваща равномерност в използването на ресурсите.

Не мога да не се върна отново на една моя любима тема. Колкото повече години минават във времето, в което се занимавам с лесоустройство, толкова повече се убеждавам, че ние произвеждаме, ако не най-точните, то с най-малко грешки карти в България. Има хора, които постоянно търсят игла в купата сено, а не виждат гредата в окоето. Не са важни установените метри и сантиметри грешки по горските карти, защото такава точност се отнася за „Шан - з - Елизе“ и за улиците около Триумфалната арка. Важно е това, което ние правим. Гората е отразена като гора, реката – като река, морето – като море, шосето – като шосе и т.н. Трябва да си знаем горите и да ги управляваме правилно независимо, че на някого те изглеждат като „царевича“, „слънчоглед“ или „друга земеделска култура“, неправилно отразена върху кадастралните карти. Дано тези, на които им се привиждат небивалици, да променят своето виждане и усещане за гората, за да не остане нито едно дърво без грижи и опазване.

Лесоустройството е част от един кръговрат – политика, планиране и стопанисване на горите. Всеки един от тези три елемента на горското стопанство, дава своя принос за управлението на горите и колкото по-сговорно работят помежду си, толкова по-добре е за гората. Политиците определят правилата за планиране и стопанисване на горите. Ние, лесоустроителите, отразяваме тези правила в горскостопанските планове, а тези, които стопанисват гората, ги претворяват в действие или установяват непригодността на някои от тях. И така постоянно по-нагоре и по-напред.

Стига толкова за работа. Време е за празник. Нека всеки един от нас да намери време през тази година да вдигне чаша шампанско в памет на основателите на лесоустройството и на тези, които отдадоха живота си за професията, за тези, които ни учеха, за нашите предшественици и за здравето на тези, които продължават да ни учат и за успехите на продължителите – тези, които днес са в гората и работят лесоустройството.

Инж. Илия АНГЕЛОВ

Представяне на опит и практики за мониторинг на боровата процесия

На 26 - 27 февруари в Държавното горско стопанство – Хисаря, експерти по лесозащита от страната проведоха работна среща за обмяна на опит по наблюдението и начините за контрол на боровата процесия. В мероприятията участваха представители на Изпълнителната агенция по горите, трите лесозащитни станции – София, Пловдив и Варна, Регионалната дирекция по горите – Пловдив, Южноцентралното държавно предприятие – Смолян. Теренните посещения също бяха на територията на ДГС – Хисаря.

По време на срещата задълбочено бяха обсъдени проблемите, предизвиквани от вредителя, и възможностите за снижаване на числеността му в горските територии. Анализ на тези проблеми и възможните реше-

ния бяха представени в доклада на Лесозащитната станция – Пловдив.

Интересна беше практическата част на срещата, когато бе демонстриран методът за улавяне на слизачите от короните „процесия“ на гъсеници с помощта на капани, поставяни около стъблата на борови дървета. Капаните са изработени ръчно и експериментално се прилагат от инж. Надя Иванова от ЛЗС – София, още от 2023 година. В горите те могат да подпомагат мониторинга, като позволяват улавяне на третираните гъсеници за последващо проследяване на развитието им в лабораторни условия.

В рамките на двудневната среща

бе представена информация за лесозащитните проблеми и практики на Австрия, която бе посетена с учебна визита от българските лесозащитни специалисти в началото на февруари.

Годишнини

Проф. г.н. Нино НИНОВ на 80 години

Роден е на 26.02.1946 г. в с. Ракево, Врачанска област. През 1970 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

От 1972 г. е асистент във ВЛТИ, през 1984 г. – доцент, а от 2004 г. – професор по ловно стопанство. През 2002 г. става доктор на селскостопанските науки. Бил е ръководител на Катедра „Ловно стопанство“, декан на Факултета по горско стопанство, а от 2003 до 2011 г. – ректор на Лесотехническия

университет. Пенсионира се през 2014 година.

Проф. Нинов е изтъкнат учен и преподавател в областта на ловното стопанство. Автор е на много научни трудове и учебници за ловното стопанство у нас и има значителен принос за успешното развитие на ловното стопанство в България.

Инж. Димитър ПРОДАНОВ на 80 години

Роден е на 13.02.1946 г. в с. Стефан Караджа, Силистренска област. През 1965 г. завършва ГГС „Христо Ботев“ – Велинград, а през 1980 г. – ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

През 1967 - 1972 г. е техник-лесовъд и началник-участък в Горските стопанства в Силистра и Тутракан и ПЛС „Воден – Ири Хисар“. До 1980 г. работи в ГС – Мъглиж, и в Ловните стопанства „Сеслав“ и „Каракуз“, на което от

1985 до 1990 г. е директор.

До пенсионирането си през 2009 г. заема различни длъжности в ГС/ДЛ – Силистра, а след това е лесовъд на частна практика.

Инж. Проданов има съществен принос в лесокултурната практика и ловното стопанство.

Инж. Петър ПЕТРОВ на 75 години

Роден е на 23.02.1951 г. в с. Генерал Колево, Варненска област. Завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, през 1975 година.

Започва работа като лесничей в ГС – Провадия, където по-късно е зам.-директор, а от 1984 до пенсионирането си през 2015 г. – директор на стопанството, на което отдава целия си професиона-

лен опит и любов.

Инж. Петров е изявен лесовъд и успешен ръководител на горскостопанските дейности в региона и се ползва с уважение сред лесовъдската колегия.

Инж. Иван КОСТОВ на 75 години

Роден е на 20.02.1951 г. в с. Граматиково, Бургаска област. Завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, през 1974 година.

Трудовият му път започва като началник на ГТУ в ГС – Бургас, където от 1979 г. е зам.-директор. 28 г. оглавява ДЛС „Странджа“. През 1991 г. е назначен за директор на ДЛ/ДДС/ДЛС „Ропотамо“, където постига изключителни успехи в ловностопанската дей-

ност. Пенсионира се през 2015 г. в РДГ – Бургас.

Инж. Костов е изтъкнат, добре подготвен лесовъд и специалист с дългогодишен практически опит и съществен принос за успешното развитие на ловностопанската дейност у нас.

Техник-лесовъд Петър БАНЧЕВ на 70 години

Роден е на 11.02.1956 г. в Батак, Пазарджишка област. През 1975 г. се дипломира в Горския техникум в Батак.

Започва работа като помощник-лесничей в ГС – Широка поляна, като свързва целия си професионален живот с това стопанство, където е началник на ГСУ, а от 2002 до 2019 г. – началник на ЛСУ. Отдава на стопанството 40 г. труд и любов към професията.

Техн.-лес. Банчев е уважаван лесовъд с дългогодишен практически опит, работил усърдно и всеотдайно за правилното стопанисване и опазването на горите и дивеча.

Лесовъдски практики

Разсадник „Голямоконарско шосе“ на ДГС – Пловдив: история и опит

Историята на този разсадник и неговия ръководител техник-лесовъд Красимир Кисъв има показателно развитие през първото десетилетие на XXI в., но е с дълбоки корени в предишния, когато колегите по лесокulturната дейност, „закърмени в занаята“ от своите предшественици, изпълняваха с желание и всеотдайност тази благородна част от лесовъдската професия.

ИСТОРИЯ

В РДГ – Пловдив, през 90-те години на миналия век има 12 държавни горски разсадника, в които към онзи период се произвеждат фиданки за нуждите на залесяването на територията на Регионалната дирекция. Разсадникът „Голямоконарско шосе“ е създаден през 1958 г. и е един от двата разсадника на ДГС – Пловдив. До 1998 г. в него се произвеждат ежегодно около 400 000 широколистни семенни, 40 000 топовли и 20 000 храстови фиданки. Освен тях тогава разсадникът е дом на около 35 000 школувани иглолистни и широколистни фиданки от местни и чужди видове за озеленяване. С годините поради нормативни промени в горското ни законодателство и намалените обеми на залесяване спада и производството на фиданки за залесяване и попълване на горски култури. Поради преминаването на разсадника към „Средна гора“ ЕАД – Пловдив, през 1999 и 2000 г. той не е развивал интензивна дейност, като напълно е спряно семенното производство на фиданки.

Благодарение на грижите и помощта от страна на специалистите, както и на това, че успяхме да запазим ръководителите на разсадниците към онзи период, без да са такива по шатна длъжност, но в действителност с уменията и всеотдайността си изпълняващи точно тези задължения, бе преодолян временният срив в държавните горски разсадници.

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА

Работата по възобновяване на основните дейности в разсадник „Голямоконарско шосе“ започва през 2001 година. Под ръководството на директора на ДГС – Пловдив, по това време инж. Пенчо Дерменджиев, с подкрепата на ръководството на РДГ – Пловдив, в лицето на главния експерт инж. Никола Каварджиков разсадникът на практика е изграден наново, а за негов ръководител е назначен Красимир Кисъв.

Недостатъчните площи за производство на широколистни семенни фиданки в другия разсадник към ДГС – Пловдив – „Храбрино“, са причината за възстановяване на производството им в разсадник „Голямоконарско шосе“, както и по-малката му надморска височина – 160 м, и по-ранното снеготопене, благоприятстващо ранното изваждане на семенни фиданки.

След последния опит за реализация на годни за озеленителни цели фиданки, останали в разсадник „Голямоконарско шосе“, през 2001 г. цялата площ с бракувана растителност е изкоренена с доста усилия, като при извършване на сечта в нея имаше отделни екземпляри с диаметър над 25 см. След това площта е риголвана и подравнена, като 3 последователни години се извършва зелено торене с житни култури на освободените площи за подобряване на почвената структура. Заедно с това започва парцелирането на площите в разсадника и залагане на нови школи. След още една година се подготвя нова площ, която също се запълни с още нови школи от семенни фиданки, произведени в разсадника.

След първите продажби на продукцията, осъществени през 2002 - 2003 г., започва залагане на нови школи. Поради ежегодното

Разсадник „Голямоконарско шосе“

Техник-лесовъд Красимир Кисъв

увеличаване на видовото разнообразие в разсадника се повишава и търсенето на такава растителност от постоянни клиенти от страната, в т.ч. и озеленители на крайморски курорти. Със средствата от продажбите е закупен трактор „Киотти“ – 55 к.с., с прикачен инвентар към него. Закупена от Италия е и машина за вадене на едроразмерни фиданки с три скоби с различен диаметър. Закупена е и палцова косачка, както и микробус за превоз на щатните работници към разсадника (над 20 души общо за двата разсадника). Подновена е оградата, ремонтирани и обновени са битовите и складовите помещения, изградени са два нови сондажа.

В другите разсадници на РДГ – Пловдив, също се появи търсене на фиданки за декоративни цели, като те също са снабдявани със семенни фиданки за такава производство основно от „Голямоконарско шосе“.

Залесяванията на територията на РДГ - Пловдив, са извършвани с фиданки собствено производство. Семената с изключение на тези, които не попадат в таблица № 1 от Наредба № 5 от 2004 г., са добивани съгласно изискванията на Наредбата от собствени източници на посевен материал – семенни производствени градини, семенни бази, както и от други насаждения за видовете извън таблица № 1, а и от единични дървета за производството на фиданки за декоративни цели. С цел по-добри възможности за стопанисване, контрол и събиране на семена и във връзка с изискванията на Наредба № 5 започнахме създаване на семенни производствени градини.

Съвместно с Опитната станция по бързорастящи горскодървесни видове в Свищов в разсадниците „Голямоконарско шосе“ и „Мечка“ бяха създадени две акациеве, а през 2006 - 2007 г. – и две липо-

непримиримия дух и всеотдайната работа, в която влага цялото си сърце. След като през 2001 г. поема разсадник „Голямоконарско шосе“, той разработва, увеличава и подобрява производството на семенни, контейнерни и декоративни фиданки за озеленителни цели, утвърждавайки го като еталон за горски разсадник. А самият Красимир Кисъв става известен като един от най-добрите фиданкопроизводители в страната.

РАЗВИТИЕТО ПРОДЪЛЖАВА

През 2010 г. в разсадник „Голямоконарско шосе“ са произведени общо 304 219 фиданки от огромно видово разнообразие – 140 060 семенни – атласки кедр, летен дъб, айлант, акация, див рожков, китайски мехурник, шестил, аморфа, див лимон, дървовидна ружа, златен дъжд, люляк, птиче грозде, жасмин, 130 919 контейнерни за залесяване и 33 240 школувани – гръцка, испанска, обикновена ела, атласки, ливански и хималайски кедр, метасеквоя, сребрист и обикновен смърч, туя източна и златиста, бял, черен, веймутов и хималайски бор, гинко, дуглазка, широколистните – албиция, амброво дърво, бреза, дъб червен и кавказки, чинар западен и източен, пауловния, сребролистна липа, конски и обикновен кестен, див рожков, птерокария кавказка, маклура, върба мирзелива, и храстите.

Освен за собствени нужди разсадникът снабдява с необходимите семенни фиданки за залесяване всички ДГС и ДЛС, които имат недостиг на посадъчен материал. Школуваните фиданки се купуват от частни и юридически лица с цел озеленяване или износ. През годините е извършван в големи количества износ за Азербайджан, Турция и други държави.

Само през есенния сезон на 2011 и пролетния на 2012 г. в разсадника са реализирани над 270 000 лв. от продажба на семенни, пикирани и облагородени фиданки, което е около два пъти повече от направените разходи.

Разсадникът разполага с отлична пътна инфраструктура, битова сграда за персонала, поливна инсталация до всяка точка на разсадника. През 2008 г. е закупена и инсталирана нова поливна помпа, която да захранва наличните школи, а през 2010 г. – и втора помпа за работа със системата за оросяване. През 2009 г. е монтираната капкова система, която служи за напояване на едно- и двегодишните школи – 23 дка, и новите семенни – 2,2 дка, и изградена оросителна система върху 8,7 дка семенни, в т.ч. един декар оросителна система за контейнерно производство. Увеличена е про-

изводителността на труда и е намалена значително зависимостта от човешкия фактор.

ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ СЕ ИЗПЪЛНЯВАТ

След Националното съвещание по проблемите на разсадникового производство на 30.09. - 01.10.2008 г. в РДГ – Пловдив, и последващото – на 02.12.2008 г. в РДГ – Стара Загора, работно съвещание за контейнерното производство на фиданки е поставена задача ДГС – Пловдив, да произведе 50 000 едногодишни контейнерни фиданки от атласки кедр за нуждите на залесяването. Кедровите фиданки, произведени в разсадниците със свободнокоренова система, са много чувствителни на просушаване и това наложи смяна на технологията на производството им – от свободнокоренова система в контейнери. Изпълнението на задачата е свързано и с изготвената Концепция на РДГ – Пловдив, за развитие на разсадникового производство за 2009 - 2013 г. След извършено проучване на пазара през 2010 г. контейнерното производство в разсадник „Голямоконарско шосе“ започва, като целта е да се реализира производството на минимум 300 000 фиданки годишно. Към онзи момент са произведени 130 919 едногодишни контейнерни фиданки от иглолистни видове.

В разсадника значително се подобряват условията на труд и се увеличават количественото и видовото разнообразие на произведените школувани фиданки. Това води до значително нарастване на приходите от реализацията им, като се налага механизирани на производствените процеси, където е възможно. Закупена е машина за вадене на школувани фиданки, с което се увеличават значително производителността на труда, и нов трактор с прикачен инвентар и ремарке.

Извършват се стриктно всички необходими в разсадникового производство мероприятия и се полагат усилия за недопускане на заболявания по фиданките в резултат на болести и вредители.

Успехът на разсадника обуславя и амбициозните планове за бъдещето, които така и не се осъществяват. Разцветът на разсадник „Голямоконарско шосе“ спира след 2011 г., но примерът за възстановяването на дейността му за 10 години – от 2001 до 2010 г. – от почти празна площ до еталон за най-добро разсадниково производство в България, показва как с отлична организация, висок професионализъм и последователна колективна дейност на лесовъдски екип се постигат резултати. Жалко, че в днешния ден това е само история, но тя трябва да се знае.

Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ

Програма „Околна среда“ в СИДП - Шумен, с първа проверка

През февруари премина първата проверка по изпълнението на Програма „Околна среда“ на територията на Североизточното държавно предприятие – Шумен. Отлична оценка бе даден на ДГС – Смядово. Доц. Димитър Димитров от Института за гората – БАН, коментира, че се виждат най-добрите обекти от инспектираните досега.

JAGD & HUND – най-престижното ловно изложение в Дортмунд

И тази година изложението за лов и риболов с най-висок престиж в Европа – „Лов и куче“, се проведе в Дортмунд, Германия, от 27 януари до 1 февруари.

Участваха над 800 изложители от 40 държави. България бе представена с впечатляващ щанд, аранжиран със снимки на Цветомир Цолов, и капитални трофеи от благороден елен и дива свиня, като

Делегация на изложението от България с изпълнителния директор на ИАГ Асен Марков

продължи традицията за значимо международно присъствие и популяризиране на ловния туризъм.

Изложението бе посетено от 80 000 души и представи пред тях пълната гама от новости в сектора – високотехнологични оптични

прибори и иновативни оръжейни системи и специално облекло и аксесоари за ловни кучета. За първи път бе зонирана ексклузивна бизнес локация, която да улесни контактите между международни дистрибутори и производители.

Посетителите бяха привлечени от традиционния кулинарен фестивал, демонстрации на кучета за работа в полеви условия и впечатляващи спектакли с грабливи ловни птици.

Снимка: Цветомир ЦОЛОВ

Открит урок в НПГГС „Христо Ботев“ – Велинград

На 5 февруари в конференционната зала „Васил Попов“ на Националната професионална гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ – Велинград, бе проведен открит бинарен урок с учениците от 9 клас на тема „Борис III – цар сред хората, учен сред природата.“ Преподавателите по история и цивилизация – Георги Кривулев, и по ботаника и дендрология – инж. Илиан Пенев, обединиха знания от двете учебни дисциплини и представиха личността на цар Борис III като държавник и като човек с дълбок интерес към природни науки. В представяне на темата се включиха директорът на Професионалната гимназия Георги

Янчев и учениците Даниела Трендафилова и Петър Гърбев, които представиха биографията на българския цар природолюбител.

Царят лично участва в експедиции из страната, събира ценни образци на растения и насекоми и подпомага създаването на богати научни колекции и хербарии. По негово инициатива се откриват научни отдели, развиват се лаборатории, а

българската природна наука получава международно признание. Той е удостоен със звание „доктор хонорис кауза“ на Софийския университет, а редица растителни и животински видове носят неговото име.

Откритият урок, който допадна на преподавателите, гостите и учениците, отново потвърди иновативността в обучението на НПГГС „Христо Ботев“.

31 г. отдаденост на природата на Странджа

В навечерието на 31-ата годишнина на Природния парк „Странджа“ Дирекцията подписа споразумение за сътрудничество със Сдружение „Път до мощите на Св. Йоан Кръстител“ за разработването на нов пететапен културно-поклоннически маршрут, който ще преминава през територията на Парка.

На 24 януари, за да отбележат 31 г. от създаването на най-голямата защитена територия у нас, бяха организирани чествания на годишнината. След отслужения водосвет възпитаниците на Детската градина „Юрий Гагарин“ – Малко Тър-

ново, поздравиха колектива, участваха в интересни игри и положиха клетва за обич и опазване на природата на Парка.

Бе организиран туристически поход, в който се включиха освен служителите на Парковата дирекция и членовете на Туристическото

дружество „Зелена Странджа“, както и много ентузиаста. Участниците в похода тръгнаха от моста на Ахтопол, минаха през Информационно-посетителския център на ДПП „Странджа“, потопиха се в магията на планината и по горски пътеки стигнаха до устието на р. Велека.

„Академичен Оскар“ за Лесотехническия университет

За десета поредна година бяха отличени университетите, заемащи първи места в Рейтингова системата на висшите училища в България. Институтът „Отворено общество“ – София, води консорциума, който над 15 години разработва системата, която да е международно признат инструмент за оценка на висшето образование у нас. Събитието, уважено от президента Илияна Йотова, и наричано „Академични Оскари“, се състоя на 28 януари. Вестник „24

часа“ отличил водещите университети в България, като на Лесотехническия университет е присъдено първо място в категория „Горско стопанство“.

Среща с учителя Теодоси Теодосиев в ПП „Българка“

На 30 януари екипът на ДПП „Българка“ посрещна Теодоси Теодосиев – учителя-новатор от Казанлък, който гостува в Габрово като лектор в юбилейното десето издание на фестивала „Здравей, здравей“. На госта бе показана част от експозицията и образователните материали, които представят богатата флора и фауна на ПП „Българка“.

Срещата премина в дух на споделяне на идеи, като по-обстойно бе обсъден замисълът на Теодоси

Теодосиев да се възстанови старо училище в Тревненската част на Парка, което да стане център за обучение и развитие на млади таланти. ДПП „Българка“ прегръща идеята и ще направи всичко възможно проектът да се осъществи.

Участници в Националния туристически поход на жените в ПП „Шуменско плато“

Участниците в Националния туристически поход на жените, който се проведе от 28 февруари до 4 март за 66 път, на 2 - 4 март гостуваха в Шумен и региона. Едно от незабравимите преживявания за тях ще остане посещението на територията на Природния парк „Шуменско плато“. Гл. експерт в Парка Светла Колева разказа на дамите за защитената територия, а след това те се отправиха към скалните манастири и хижа Букаците. Зараждащата се пролет с вече показалите се дивни цветя и събуждането на гората с нейните песнопойци в клоните на дърветата доставиха истинска радост на участничките в похода.

Художествена карта-мозайка на Витоша е открита в София

След продължителен период на изработване – 10 години, в София, в централното фоайе на Общинския културен институт „Красно село“ от Тодор Чобанов – зам.-министър на култура-

та, бе открита уникална мозайка, представляваща карта на планина Витоша. Тя е дело на проф. Боян Добрев и първоначално бе замислена за реализация в пешеходната зона на бул. „Витоша“.

Поради изискване за преминаване при нужда на тежка техника бе възприета нова локация. Неспирният поток на посетители, желаещи да разгледат картата-мозайка, е доказателство за нейната уникалност.

Превенцията е в основата на горската политика за опазване на горите от пожари в България

Някои бележки по проекта FIRE - RES

Пожарите в природата са естествено явление, което има важна роля в биогеохимичния и биологичния кръговрат на веществата. Подобни пожари в природата се дължат на мъгли и в по-редки случаи – на самозапалвания от прекомерно нагряване или вулканични изригвания. Продължават толкова дълго, колкото позволява конкретното наличие на условия за горене: **висока температура; кислород; гориво вещество.** Логично е да се предположи, че колкото са по-високи стойностите на температурата и количеството на биомасата, толкова по-значима ще е интензивността на горене, съответно отделяната енергия на фронта на пожара. Тази енергия взаимодейства с прилежащата част от атмосферата и предизвиква затопляне, издиране и завихряне на въздушните маси, което от своя страна предизвиква турбуленции. По такъв начин скоростта и посоката на придвижване на огъня могат да се променят бързо, дори при отсъствие на друг вятър. Ако някое от горните три условия се промени драстично, пожарите губят интензивност, което не означава, че задължително угасват, но могат да бъдат потушени по-лесно.

Промени в климата, предизвикани от индустриалното развитие, които най-често се представят като промени на климатичните елементи (валежи и температура) са в състояние да предизвикват съществени изменения в границите на отделните климатични райони. Дори малки понижения на общото количество на валежите и тяхното сезонно разпределение, заедно с малки промени (най-често покачване) на температурата, съществено изменят потенциалната евапотранспирация, която най-лесно се свързва с типа на растителните формации. Например в умерения климатичен пояс, за който всички сме наясно със средните стойности на температурата, границата между горската и степната растителна формация е годишен валеж от порядъка на 450 мм. Над него може да се формира склопена гора, а под тази стойност – не (освен единични дървета и храсти). Всъщност под 400 мм валеж в умерения пояс може да има само тревни и тревно-храстови формации (степи, прерия), а под 200 мм – пустини (например Гоби в Азия, Мохаве и Сонора в Северна Америка). Ето защо редица проучвания посочват като най-уязвими от промяната у нас – Добруджа, където степно-храстовите формации могат да изместят наличните дъбови и церови такива. Друг мно-

го чувствителен район е на Южната крайгранична горскорастителна зона, в който климатът от умерен със средиземноморски елементи се превръща в сух, медитерански, но с редовни зимни мразове. Така типичните средиземноморски видове остават неподходящи, а много от сега наличните – също. Това се дължи на бързината на климатичните промени, изпреварваща еволюционните промени на растителните формации. Пораждат се предпоставки за деградация на традиционните горски хабитати, която се изразява в загуба на биомаса, възобновяване и структурно разнообразие. Процесите са неравномерни, но еднопосочни. Последното, от своя страна, добавя все по-големи обеми суха биомаса, която при наличие на високи температури и много потенциални източници на запалване и увеличава неимоверно пожарната опасност.

Пожарната опасност се дефинира от количеството, структурата на биомасата (пространственото разположение на горивното вещество), влагата и температурата на въздуха и биомасата за относително продължителни периоди (седмици) в даден район, или накратко от обективния риск за възникване и бързо разпространение на пожар. От съществено значение за пожарната опасност е цялостната конфигурация на отделните ландшафти, историята им като земеползване и наличната инфраструктура. В общия случай, колкото повече активни и инфраструктура са налице и колкото повече те се управляват интензивно – толкова по-малко е растителната биомаса, същата е по-лесна за управление и съответно възможността за възникване на значими полски и горски пожари е понижена.

Пожарната опасност изисква обществото да осигури пожарна безопасност. Тя се състои условно от следните фази: превенция и подготовка; детекция и реакция; пожарогасене; възстановяване и адаптация.

В рамките на проекта по програмата Хоризонт на ЕС „Иновативни технологии и социално-екологично-икономически решения за устойчиви (издръжливи) на пожар територии в Европа“ – FIRE-RES, е направен многостранен анализ на елементите на пожарната безопасност по предварително зададени индикатори. Резултатите за страната ни показват и някои слаби страни, които са характерни за всички по-стари модели на управление на пожарната безопасност в ЕС.

Превенцията е най-необходимата и сравнително евтина част

за пожарната безопасност. Тя е възложена на отделните субекти – държавни и общински администрации, ведомства и лица, повечето от които имат разписани бюджети за нея. Контролът е от страна на ГД „ПБЗН“ при МВР, но няма достатъчно средства, съответно капацитет да контролират физически (а не само по документи) изпълнението на мероприятията по превенция. Това се отнася най-вече за дейностите по земеползване, т.е. за земеделието и горското стопанство. Разходите, които например правят горските предприятия за изпълнение на противопожарни дейности ежегодно са около и над 20 млн. лева. Тези средства са за превенция на горските територии „отвън“. Земеделските производители са ангажирани по правилата на Закона за опазване на земеделските земи да се грижат за техните площи с цел опазване на реколтата, но не и в контекста за опазване на околните територии. Същото се отнася за организациите, управляващи пътна и ж.п. инфраструктура, общините и отделните кметства, отговорни за малки населени места, вилни зони, туристически обекти в природата. Всяко ведомство има ангажимент да извърши превенция с фокус навътре – към управлявания обект. Част от превенцията е медийното представяне на проблема, т.е. комуникацията с хората, която по ред причини е кампанияна и непопулярна извън пожароопасния сезон. Противопожарната служба няма ангажимент и цялостен капацитет да извършва координация между всички тези отговорни страни за превенцията, независимо от примерите за добро взаимодействие по места. Поради това превенцията често остава в папките, защото парите никъде не достигат. Не по-различно изглежда ситуацията с **подготовката** за пожарогасене, като продължение на превенцията. Наличието и разпределението на специализирана техника, нейната поддръжка, както и осигуряване на водонизточници на терен по отделните райони, са „тесни“ места не само у нас, но и в големи части на света. Наивно се настоява за закупуване на специализирана летателна техника от нашата страна, без да се обръща внимание на изключително високите разходи за нейното придобиване и поддръжане извън сезона. Ключов проблем е подготовка на екипажи за пожарогасене, което изисква години. Като член на ЕС страната ни относително лесно може да се възползва от механизмите му за взаимопомощ. Дори държави като Гърция, Испания, Италия, които

имат специализирани летателни средства за гасене на пожари, участват с част от тази техника в общите инициативи (Механизъм за гражданска защита на ЕС (EU Civil Protection & Humanitarian Aid), RescEU и др.), чрез което се подпомага издръжката им.

В горите превенцията се състои в две основни части: 1. въздействие върху горивното вещество; 2. осигуряване на достъп. Първото означава поддръжане на насажденията или части от тях, които са потенциално най-уязвими от запалване, в състояние, при което евентуален пожар да не може да се разпространи бързо (в никакъв случай да не бъде върхов). Такива участъци следва да не са гъсти, с относително проста пространствена структура, задължително без подлес (храсти) и много тревна растителност. В много държави (Испания, Италия, Португалия, Турция) това се постига чрез контролирано опожаряване (prescribe burning) – мероприятие, което се осъществява през зимните месеци (влажен период) и представлява насочено третиране на по-високата наземната растителност с огън от горелки. У нас това не е разрешено (а вероятно ще потрърба) и затова почистването и изваждането на подлеса може да се извършва механично. Последното е изключително скъпо и неустойчиво като резултат (установените чрез FIRE - RES стойности варират между 1000 и 1500 лв./дка и трайността на резултата е 2-3 години. Ето защо най-перспективно решение за страната е в тези идентифицирани за превенция участъци да се разреши паша на домашни животни и най-вече на кози. Направеният едногодишен експеримент в района на ДЛС „Мазалат“ със сезонна паша на кози в ограничена с електропастир площ в иглолистно насаждение с подлес показва редуцията му между 1/4 и 1/3 от началния момент, т.е. при продължаване на пашата след още 2-3 години тази част от гората ще бъде трайно безопасна.

Втората част също е важна и също изисква много инвестиции за поддръжане на проходима и гъста горска пътна мрежа, особено в рисковите райони. Тук необходимостта от съгласуване със стопаните на останалите земи в района е ключова, т.е. трябва да има достъпни полски пътища. Направата на предпазни противопожарни ивици около покрайнините на малките населени места и вилните зони е решаваща за защита от пожар „отвън“ (както вече се случва многократно през 2024 и 2025 г.) и об-

ратно – невнимателни действия от дворовете в покрайнините няма да доведат до пожари към полето и гората.

Детекцията и реакцията са ключови и понякога решаващи елементи на пожарната безопасност. Известно е, че всяко запалване в горски и земеделски площи може да бъде спряно бързо, ако е установено и има реакция през първите 30 минути. Например от няколко десетки хиляди запалвания в горите на САЩ едва няколко десетки „бягат“ от бързата детекция, съответно се превръщат в значими пожари. У нас няма пълен запис на запалванията, нито има общ стандарт за детекция. Ползването на термокамери за детекция и наблюдение на дейностите е задължително за всички гори в Турция, 24 часа през денонощието. Тези камери се поддържат чрез бюджета на горската служба по региони. Това е относително скъп способ и той не успя да се наложи у нас. Изградените кули за наблюдения срещу пожари са с различна собственост и като цяло не се подчиняват на единни стандарти. По-евтини и същевременно ефективни способности на детекция са демонстрирани по време на Дни на иновациите за опазване на природата от пожари, проведени през април в околностите на Казанлък по проекта FIRE - RES. Те се основават на дигитални и сателитни технологии и на разполагането на интернет свързани датчици за температура и/или задимяване в предварително определени по обективни критерии податливи на запалвания райони. Реакцията е свързана още с наличието на общ кадастър на инфраструктурата (пътища, достъп) в горски и земеделски земи, която да се ползва от пожарната. Такава всъщност не съществува. Цената на добрата детекция и предпоставки за реакция е немалка (няма налични калкулации), но е в пъти по-незначителна от пожарогасенето.

В рамките на FIRE - RES учени от ЛТУ, служители от горските предприятия и Изпълнителната агенция по горите, представители на неправителствения сектор създадоха модел за определяне на пожарната уязвимост на горите по обективни индикатори (33 броя), която е валидирана за всички шест стопанства в териториалния обхват на РДГ - Стара Загора. Направени са и няколко обучения на експерти за работа с модела. В бъдеще, този модел може лесно да се прилага в рамките на периодичната инвентаризация на горите, като замени вече остарялата методика в наредбата за условията и реда за защита на горските територии от пожари.

(Следва)

Доц. д-р Георги КОСТОВ

Пресконференция за ситуацията с „Кроношпан - България“

На 23 януари в Българската стопанска камара компанията „Кроношпан – България“ организира пресконференция, посветена на ситуацията с наложената от РИОСВ принудителна административна мярка за спиране на линията за ПДЧ в завода на компанията във Велико Търново.

Управителят на компанията Николай Банков посочи, че според извършените неколкостранно проверки от РИОСВ не е констатирано наличие на вредни вещества, освен миризми във въздуха. Въпреки това производството на линията за ПДЧ е спряно поетапно и безопасно. Той обясни, че вече са за-

действани всички законови начини, за да се прекрати мярката за спирането на завода и я определи като крайна.

Досега компанията е инвестирала над 1 млрд. лв. в България, като само в завода във Велико Търново са вложени над 600 млн. лева. Компанията работи с 1000 доставчици на промишлена дървесина и 1800 доставчици на различни услуги, като само електроенергия, която закупува, е на стойност 30 млн. лева. Над 80 млн. лв. са инвестициите в екологични съоръжения, включващи пречиствателни станции и зелена енергия. Банков призова за обществен диалог, експер-

тиза и обективност.

В подкрепа на „Кроношпан – България“ се включи председателят на БСК Добри Митрев, който е и ротационен председател на Асоциацията на организациите на българските работодатели. Той заяви че действията на държавата са тревожен сигнал към всички индустриални инвеститори в България.

Търговският съветник в Посолството на Австрия Филип Купфер призова политиките да помислят какъв сигнал дават бъдещите инвеститори. Според него компанията „Кроношпан“ е пример за инвеститор в нови технологии.

Проф. д-р Васил Живков – председател на Браншова камара на

дървообработващата и мебелната промишленост, предупреди, че Камарата ще продължи да се бори за справедливо и работещо решение по казуса.

Екологът Божил Райнов обясни, че единственото, което не може да се измери, е миризмата, но тя не е замърсител.

Като петно върху цяла индустрия окачестви случая със завода проф. д-р Виктор Савов от Факултет „Горска промишленост“, а доц. д-р Георги Костов от Факултет „Горско стопанство“ на ЛТУ посочи, че за да може да се оползотвори дървесината от нашите гори и да няма загуби за държавата, имаме нужда от още 3-4 завода, иначе за огромна

част от горите няма перспектива.

Представители на държавните горски предприятия, фирми от дърводобивния, дървообработващата и мебелния сектор коментираха, че кризата с „Кроношпан“ ще засегне силно и тях. Затварянето на линията за ПДЧ ще доведе до неизпълнение на договори и поръчки, съкращаване на персонала и фалити.

В края на пресконференцията Николай Банков заяви, че компанията продължава да очаква решението на съда относно заповедта на РИОСВ, както и да започне работа за създаване на Обществен съвет с представители от различни сектори, който да следи за чистота и опазване на въздуха.

Мнение на специалист

Оформяне на корони или кастрене? Каква е разликата?

Оформянето на короните на декоративните дървета, включени в зелените системи на населените места, някои наричат кастрене. Каква е разликата?

Под кастрене се разбира премахването на клоните на дърветата до определена височина или премахването на тънките клони за добив на листников фураж за изхранване на животните през зимата. В първия случай се цели дърветата да натрупат едра дървесина. Това е промишлен метод и не бива и не може да се прилага в градска среда. Този начин на работа има своето място само в горските насаждения.

Короната се оформя на декоративните дървета, за да добият естетически вид, да се впишат в околните архитектурни и природни елементи и да изпълняват други приоритетни функции: защитен екран на даден участък от източници на шум; намаляване на праховите частици във въздуха; създаване на среда за почивка от летните горещини; осигуряване на места за гнездене на птици, живеещи в градска среда; предотвратяване на потенциална опасност от аварии на инфраструктурни обекти; увеличаване на устойчивостта на дърветата срещу природни стихии; подобряване на санитарното им състояние.

В зависимост от тези приоритети се прилагат различни форми на оформяне на короните на дърветата. Когато целта е дадено дърво да предпазва от шум и

вятър, ще поддържа по-гъста корона. За намаляване на праховите частици ще използваме видове, които имат целогодишно гъста корона и неопадващи листа. За създаване на места за краткотрайна почивка и приятелски срещи през лятото короните трябва да бъдат относително по-ниски за да оформят сенчеста среда.

Птиците, обитаващи урбанизирани територии, изпитват постоянен недостиг на места за гнездене и отглеждане на потомство, което изисква по-голяма височина на короните и наличието на хралупи.

Какво наблюдаваме в много населени места?

При всички положения не е оформяне на короните и достигане на определена приоритетна цел, а безотговорно посягане и нарушаване на средата, която те поддържат.

За да се поддържат дърветата в зелените системи на населените места, трябва да се картотекират и паспортизират всички дървета на възраст над 20 години, така както е посочено в Наредба № 1 „За опазване на озеленителните площи и декоративната растителност“, издадена от министъра на териториалното развитие и строителството. Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 26 от 30 март 1993 г., в раздел 3 наредбата регламентира кои дървета подлежат на паспортизация и кой може да я направи. Посочен е и образецът, по който се прави. В паспортите трябва да намерят място

начинът на оформяне на короните, като се отчита дървесният вид, приоритетните функции на дървото, жизненото му състояние, да се прецени възрастта му, условията, в които се развива, влиянието на негативните фактори и санитарното му състояние. Необходимо е да се направи цялостно обследване на физиологичното състояние на дървото и какви цели са поставени.

След като се извърши това, следва да се пристъпи към оформяне на короните. Кой ще оформя короните? Това е една трудна и доста опасна дейност, която изисква обучени и квалифицирани изпълнители – арбористи. Основната им работа е да се грижат за дърветата около нас. По тази причина те трябва да познават много добре биологичните особености на парковите дървета и да притежават талант за естетическо оформяне на короните.

Има редица фирми, предлагащи обучение на арбористи, което е насочено към уменията за работа с моторен трион, катерене и обезопасяване с въжета. Начинът на оформяне на короните обаче се определя при изготвяне на паспортите и планиране на приоритетните цели.

За да спре обезобразяването на парковите дървета и да се създаде хармонична околна среда, трябва да се преустанови безобразното кастрене и наистина да започне оформянето на короните.

Д-р инж. Светозар МИХАЙЛОВ

IN MEMORIAM

На 25 февруари почина инж. Тошко Йорданов Петков.

Роден е на 21.02.1964 г. в Ботевград. През 1983 г. завършва Техникум по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“ – Тетевен. През 1992 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Трудовият му път започва през 1986 г. в ГС – Ботевград.

От 1988 до 2011 г. е зам.-директор, а след това до 2022 г. е директор на ДЛС „Витиня“. От 2022 г. е директор на ДГС – Своге (СЗДП). Труди се в системата на горите 40 г., посещавайки професионалните си умения на гората и хората, с които работи.

Поклон пред светлата му памет!

На 17 март почина инж. Никола Лазаров Бончев.

Роден е на 10.02.1938 г. в Правец, Софийска област. През 1966 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

През 1969 г. е назначен за началник на Ловно-технически участък – Правец, а през 1971 г. става директор на ДЛС „Витиня“, където работи до 1990 година. В периода 1991 - 1998 г., когато се пенсионира, е експерт по лова и заместник главен директор по лова на РДГ – София.

Под ръководството му в ДЛС „Витиня“ се провеждат комплексни биотехнически мероприятия, в резултат на което се увеличават популациите на дивеча, разгръща се

мощно организиран ловен туризъм.

Дава значителен принос за развитието на Стопанството, като възстановява по територията му старите и строени административни сгради и ловни домове. Като заместник главен директор на РДГ – Правец, полага неимоверни усилия за развитието на ловното стопанство в областта и създаването на ловни бази.

Участва в международни ловни изложения в Германия и Австрия, посещава Франция, Финландия, Полша, Чехия. Носител е на златен „Орден на труда“, орден „Червено знаме на труда“.

Поклон пред светлата му памет!

ЧЕТИВО С ПРОДЪЛЖЕНИЕ: СПОМЕНИ НА ЛЕСОВЪДА

2 Траверсната треска

Сава ПОПОВ

През 1948 г. започнаха да се строят много железопътни линии из страната и трябваша много траверси.

На нас, като вече държавно Горско стопанство (бел. ред. – Кипилово), ни възложиха да построим траверсна инсталация в гората. Тази задача не беше така лесна. Та ние си нямахме технически кадри, нямахме машини. Извиках при мен Димитър Стефанов, казваха му всички Митьо Майора, и го замолих да ни помогне. Той беше опитен, разбираше от машини, беше скитал доста по разните му фабрики из горите и нищо не му се опираше. Той се съгласи да се включи в строежа на инсталацията и да остане майстор при нас.

Заедно с горските служители Жендо Иванов и Стоян Цанев обходихме гората и определихме мястото – до река Кору дере в м. Борината, където се събираха като ветрило всички дерета. А машините? Бай Митьо ни отведе в съседното Горско стопанство – Стара река, откъдето взехме цяла инсталация, докарана там като резервна и то от – Кипилово. Била частна доскоро, на Косю Георгиев, първият гатерист в селото ни.

С парната машина беше по-трудно. Получих известие от София, че могат да изпратят такава машина, трофейна, от гара Драгоман. Реших, че е най-добре да я изпратят на гара Горна Оряховица, тъй като пътят от там до нас е по-равен, отколкото от Сливен през Балкана. Машината дойде на гара – Джулюница.

Изпратих горския надзирател Цанев да я прибере и „без машината да не се връща“. Как се докарва седмтонното чудо?! Цанев с помощта на Йордан Костов, човека от властта, намерил трактор от ТКЗС – Стражи-

ца. След три дена път парната машина пристигна в м. Борината.

Колко трудности и напрежение бяха докато я свалим до реката, да не полозим, да не я катурнем из деретата. Завързана със синджир и теглена на ръка от макарите, машината пълеше като костенурка през дълбовата гора и суходолията. На по-равни места запрягахме биволите на Атанас Момаров, но повечето все на ръка с макарите. Години наред след това, когато и да мина през това място, все гледах охлузените дълбови дървета, където се връзваха синджирите.

Монтажът се извърши бързо и производството на траверси започва веднага на открито, под самите дървета. След това започнахме да ги изсичаме и да строим сградата. Не можех да се нагледам на първите цигли на покрива. Моят мечта да творя новото, очакваното през годините на гладното ми студентство, се сбъдваше.

Добитите траверси ги редихме на скари, а нямаше път до шосето, един километър, но все нанагорнище. Решихме да извозваме траверсите с биволски коли. Камиионите идваха до билцето и ги откарваха до жп линиите из страната.

Докато се строеше инсталацията, бях трасирал продължението на шосето край Борината и с един широк завой отпразних трасето право към траверсната инсталация. Гората беше толкова гъста, че едва се виждаха жалоните. Сега там е част от разсадника, а гъстата гора я няма. Направихме връзката и траверсите „потокоха“ по-бързо из страната. Бригадата на Велико Качаков, която строеше мостовите, ни помогна в най-напрегнати дни. Работниците – Балабанов, Христов и тримата братя Кабалакови осъмваха и замръкнаха на обекта.

Нужни бяха здрави извозвачи на трупи от гората, не по-малко от 20 души. Нужни бяха обори, организация, бараки, храна фураж. До зимата успяхме да направим

обори за добитъка и две стаички за извозвачите.

За отговорник на инсталацията назначих един от старите горски служители – Жендо Иванов, строг, дисциплиниран, от рода на старите ротни фелдфебели. Казвах му още Ръмжилото, тъй като думите му се „пресяваха“ през големите му мустаци и говорът му приличаше на ръмжене. Жендо бе твърдина на Горското стопанство. Такъв човек ми бе нужен, за да не се допуснат кражбите от склада. Направихме му барачка, с две пружинени легла. После прекарахме и телефона, там дежуреше един от служителите ни през нощта, там бе и канцеларията на траверсната.

Димитър Стефанов - Майора, беше голям майстор на машините. Самоук от Ракитово, от малък се запилял по фабриките, гледал, блъскал се и занаят научил. После си взехме циркуляр от с. Стара река – Иван Кънчев. За него хората казваха, че е педя човек, а същински дявол в работата. Трупите ги разкрояваше „на око“ и все без грешка. Циркулярът звънтеше: „И...я...ммм!“.

А нашият работник Балабанов му отговаряше: „Ще те изям!“ Така демек е казал циркулярът на гората. И така и стана. Околната гора премина през циркуляра. Георги Петров – ръководител на сечището, посочва, че само за 1949 г. изкубирал бил 5425 м³ траверсни трупи, отделно другите материали. А за една година сме произведжали 30 000 броя траверси.

Интересен човек беше и Спас Сладкия, когото назначихме за пазач на инсталацията. Като се каже „Спас“, това означаваше „честен, та чак праведник“. След закриването на инсталацията го преместихме за пожарен наблюдател на един гол връх срещу селото. Дълго време там се вееше само един байрак, докато Сладкия се престаши да ми поиска една барачка да направим, че вятърът много брулел.

(Слегва)

Традиции на България

Десет дни Перник бе столица на маскарадните игри

За тазгодишния фестивал на маскарадните игри в Перник бяха заявени рекордните над 13 000 участници – от България, Франция, Ирландия, Португалия, Испания, САЩ, Индонезия, Хърватия, Сърбия, Гърция, Словения, Северна Македония, Румъния. Зрителите и посетителите далеч надхвърлиха обичайните сто хиляди.

Поводът за тази мащабност бе юбилеен – навършват се 60 години от първото издание на фестивала на 14 януари 1966 година. Основоположник и организатор е хореографът-фолклорист Йордан Николов – инструктор в отдел „Култура и изкуство“ в Окръжния народен съвет – Перник. На заседание на Окръжния съвет на 14.04.1965 г. се обсъждат Мероприятия за културен отход на трудещите се от Пернишки окръг, след което е гласувано решение за провеждане на Пернишкия фестивал-зимен карнавал на сурвакарите и кукерите в пролетните игри и танци. Да вметна, че сурвакари и кукери се различават по обичаите си. Участват 15 групи от Пернишко и 4 от страната, общо 800 души.

Помня добре струпалите се тогава групи пред градския стадион в очакване на реда си да излязат на пистата, където жури ги оценяваше. Хиляди многогласни звънци и хлопци раздираха сравнително малкото пространство. Никой от нас до този момент не бе виждал такова стълпотворение и чувал подобен грохот, въпреки че на 13 срещу 14 януари селата ни се огласят от звън и хлопот. Паят се огньове, играят се танци в ритъма на пронизителните свирвания на биолокбашията (днес се казва войвода), проблясват украси и пендари по заплашителни маски и огледалца по двуметрови ликове.

След първия фестивал следва втори, трети. От 1985 г. става международен. Набира сили и съмишленици, почитатели и партньори. През последния уикенд на януари обширният площад на Перник прелива от пъстра феерия от багри и многогласие, пищни костюми и уникални маски, които при някои групи наподобяват високи, поклащаци се и респектиращи исполини. В различните краища на България сурвакарите и кукерите са с характерни и специфични костюми и маски. Но посланието е едно – да се прогонят тъмните сили и зли духове и да се разчисти пътят на пролетта и на доброто, което да завладее сърцата на хората.

Авторитетът на Перник нараства и градът е провъзгласен от Федерацията на европейските карнавални градове за глобален център на маскарадните традиции. През 2015 г. фестивалът е включен в Списъка на нематериално наследство на ЮНЕСКО. Организацията официално по патронажа на XXXII-то издание на Международния фестивал, на който се отбеляза и 60-годишнината.

Поради рекордното заявено участие дефилетата бяха организирани в два последователни почивни дни, като фестивалът се проведе от 16 до 25 януари. Всеки ден имаше културни, обучителни, развлекателни и музикални програми и дейности. На 23 януари се проведе и най-мащабното ученическо маскарадно дефиле „Маскариада“ с над 1500 младежи.

С едно изречение – тази година Перник бе истинска столица на маскарадни игри. Организацията и провеждането на юбилея бяха достойни и съизмерими с мащабността на националното и международното значение на празника.

Откриването бе смислено, многолико, атрактивно. След кратки поздравления сцената на площад „Кракра“ изригна, обляна от музика, песни, пьстроцветни носии и облекла. Над 250 танцьори, артисти, акробати се погрижиха преживяването на зрителите да бъде незабравимо – танцуват, пеят, свирят, а над тях на не по малко от десет метра се реят самодиви в ефирни развиващи се бели одежди. Отвсякъде бликат разноцветни фонтани светлина, устремени към небето, сякаш да слезат празника в душите и сърцата на хората със звездите и всемира.

Накрая зарята – скоро не бях наблюдавал такава – обгърна площада, зрителите и участниците с многоцветно искрящо, пукащо, свистящо наметало. Сякаш прелюдия към грохота и пьстротата, които ни очакваха през следващите дни. Организаторите заслужиха „отличен“ и за трите високи трибуни, издигнати около площада, и по-малките по протежение на алеята. Присъствал съм на почти всички фестивали и не ми бе приятно някогашното тълпене около площада и алеята, повдигането на пръсти или качването на децата на рамене, за да се зърне нещо. Вече не е така.

За мен Сурва винаги е била свещена магия от огън, звън, ритъм. Едва проходили, нас, децата, водеха при огъня в цен-

търа на селото, при чудовищата в овчи дрехи, при грохота от тайнствените танци. Радвашо то е, че той, грохотът, е жив и до днес. А в групите вече има жени и девойки, което не е било допустимо навремето. В мощта и силата се вля красота и невинност.

Отличителното за тазгодишния фестивал бяха и многото награди. За първи път се присъдиха награди на участниците, разделени на три области – от Западна и Източна България и от Пернишка област. Чуждестранните участници също бяха посрещнати и изпратени с отворени обятия и почести. Единадесет вида награди, всяка с по три медала – златен, бронзов и сребърен. Специални награди от кмета на Перник Станислав Владимиров, награди на публиката, на областния управител, на Историческия музей, от името на Федерацията на европейските фестивални градове. Почти всички групи занесоха по родните си места освен незабравими преживявания и късче спомен от юбилея на игрите.

Голямата награда, която традиционно е

златна, сребърна и бронзова маска, също бе утроена. За нас е важно да отбележим, че златната маска на Пернишка област бе присъдена на сурвакарската група от с. Банице. Дългогодишен участник, организатор, ръководител и сподвижник на сурвакарите от Банице е нашият колега инж. Веселин Владов – директор на ДГС – Радомир (сн. 7). Любопитно е, че „Златна маска“ за Западна България взе групата „Старчевата“ от Разлог.

Тази група не само че е от участвалите във фестивала през 1966 г., но печели първото място и „Златна маска“.

Да се види подобен фестивал е запомнящо се, емоционално, като немалко от участниците предизвикват възторг и уважение, граничещо с неразбиране как и защо се готвят цяла година, как се подбират звънци и хлопци, по колко килограма тежи една маска, например като тази на сн. 1, та е необходимо носещият я да бъде съпровождан от един или двама помощници. Каква магия е да си сурвакар и каква чест е да носиш името на селото. Погледнете сиянието и радостта, които излъчват младежите от сн. 2! А ако отворим дума за приемствеността, на която всеобщост се крепи тази магия, няма да ни стигне маслото. Един от ветераните е дядо Митко, а до него е 5-годишната му внучка Мария, която трета година е сурвакарче (сн. 3).

Войводата на групата на нашето с. Лесковец вече над десетилетие е мама Елизабет, която носи сабията на своя дядо Йордан – незабравимият биолокбашия. Предава традицията на малкия си син Йоан – войводата на детската сурвакарска група (сн. 4). Докато я има тази приемственост, докато ги има тези дечица, Сурва ще живее и ще прелива в сърцата на техните деца и внуци.

Село Лесковец е участвало в първия фестивал преди 60 години и печели наградата за маска, каквато през годините нееднократно му е присъждана. За това има принос и Малин Будинов – дългогодишен и не е пресилено да кажем – и световноизвестен, майстор на маски (сн. 5).

Искам да завърша със Зорница на сн. 6. Цял ден да носиш килограми звънци, да подкашаш десетки пъти, да увираш в овчи дрехи, да играеш прецизно пред жури и вече по тъмно да свалиш душливата маска и да грейнеш от щастие. Какво друго, ако не е магия това!

Текст и снимки
Борис ГОСПОДИНОВ

